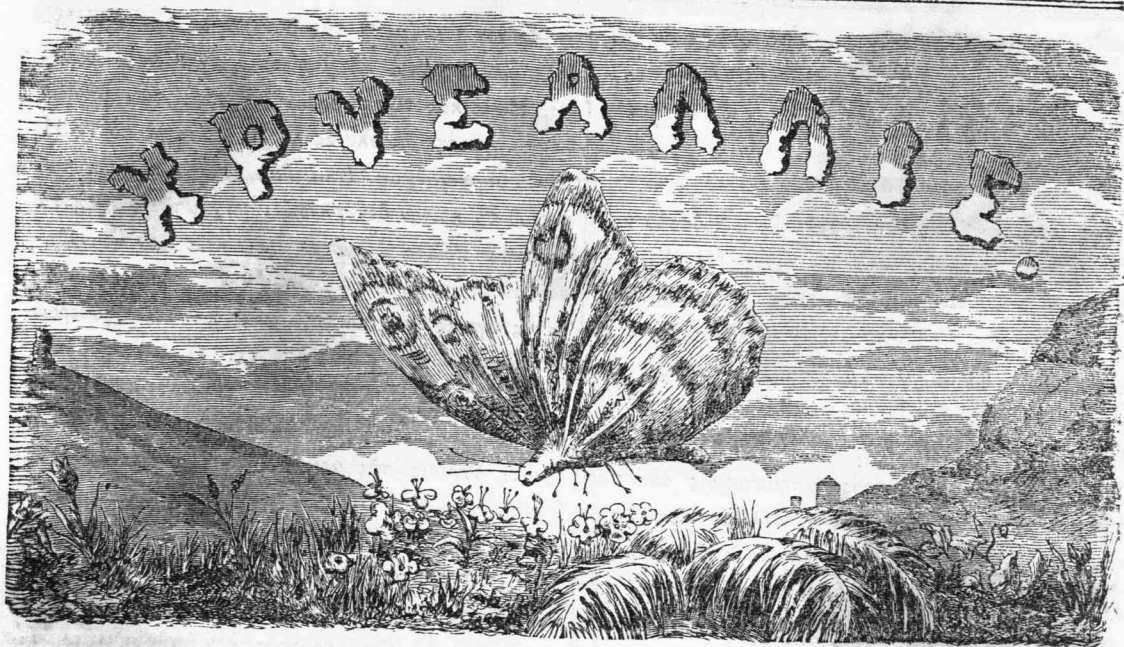

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ=ΚΑΛΩΓΕΤΕΧΝΙΑ=ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Α'.

1 ΜΑΙΟΥ, 1863.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 9.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΟΙΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΟΥΤΣΟΣ.

(Συνέχεια και τέλος. Ίδε φυλλάδιον 8.)

ΙΑ'.

Ὁ πρακτικὸς νοῦς, ἡ εὐφυΐα ἡ κωμικὴ, ἡ ἀκριβὴς παρατήρησις, ἡ ἰδέα, δεσποῦσα κυριαρχικῶς τὴν λέξιν καὶ περιέχουσα αὐτὴ ὅλην τὴν ποίησιν, ἡ λέξις παρακολουθοῦσα αὐτομάτως τὴν ἰδέαν καὶ ἐξεικονίζουσα αὐτὴν πιστῶς καὶ μὲ τρόπον ὅπως ἀνεπιτήδευτον, καὶ μ' ὅλον τοῦτο, ἢ μᾶλλον διὰ τοῦτο, ὅπως ὄχι μόνον σαφέστατον, ἀλλὰ καὶ γλαφυρόν καὶ γοργόν, τοιαῦται εἶναι αἱ κύριώτεραι ἀρεταὶ ὅλων τῶν μέχρι τοῦ σημείου ὅπου ἐφθάσαμεν πονημάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου· ἀλλ' ἐφεξῆς ἡ φιλολογικὴ τοῦ μέθοδος μεταβάλλεται καὶ ἡ ποίησις τοῦ ἐμβαίνει εἰς νέαν φάσιν, εὐρυτέραν κατὰ τὸ φαινόμενον, καθὼς περιλαμβάνουσιν εἶδη ἄλλα παρὰ τὰ μέχρι τοῦδε συνήθη εἰς τὴν μοῦσάν του καὶ πλεονέστερα καὶ ὑψηλότερα (λέγω δὲ ὑψηλότερα ὄχι διότι τὰ θεωρῶ πραγματικῶς τοιαῦτα, ἀλλὰ μεταχειριζόμενος τὴν συνήθη ὀνοματολογίαν

τῶν γραψάντων περὶ ποιητικῆς τέχνης.) Εἰς τὴν δευτέραν ταύτην περίοδον τοῦ βίου του, ὁ ποιητὴς μας λησμονεῖ πολλάκις τοὺς ἐν τῇ ποιήσει ἀδελφούς του, τὸν Ἀριστοφάνην, τὸν Μολιέρου, τὸν Béranger, καὶ ἄλλοτε μὲν ψαύει τὰς χορδὰς τῆς ἐμπνευμένης ἄρπης τοῦ Λαβίδ, ἄλλοτε ἐνστομίζει τὴν πολὺν ἐπικὴν σάλπιγγα τοῦ Ὀμήρου καὶ Βιργιλίου, ἄλλοτε δὲ παρακολουθεῖ τοῦ Βύρωνος τὴν παράτολμον πτήσιν, ἄλλοτε δὲ πλέει εἰς τὰ γλαυκὰ κύματα τοῦ αἰσθηματικοῦ ρεμβασμοῦ ἐμοῦ μὲ τὸν Κύριον Λαμαρτίνον. Ἀλλὰ διὰ νὰ μεταχειρισθῇ τὰ εἶδη ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος παρεβίασεν ὀλίγον, κατὰ τὴν ἰδέαν μου τοῦλάχιστον, τὴν φύσιν τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ ἱκανότητος· ὅθεν καὶ ἡ ἐφευρετικὴ τοῦ δύναμις φαίνεται ἡλαττωμένη εἰς τὰ τῆς περιόδου ταύτης πονήματά του, καὶ ἡ πρωτοτυπία αὐτοῦ ὥσαυτως· προσέτι δὲ καὶ τὸ λεκτικόν του, ἀποβαλὼν μέρος τῆς ἀφελείας αὐτοῦ, γίνεται μᾶλλον περιτετεχνημένον, ἐκπίπτει ἐνίοτε εἰς τὸν μακαρορισμὸν, ἡ λέξις δεσπόζει πολλάκις καὶ τροποποιεῖ τὴν ἰδέαν ἀντὶ νὰ τὴν παρακολουθῇ καὶ νὰ τὴν ἐρμηνεύῃ πιστῶς, ἡ δὲ στιχορρογία ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς μετρικὰς ἀπαιτήσεις τῆς, παραβιάζει τὴν γλῶσσαν,

παράσιτοι δὲ λέξεις εἰσχωροῦσιν ἐδῶ κ' ἐκεῖ εἰς τοὺς στίχους ὡς *parapremis* (remplissage) τουτέστι διὰ τὸ «κεχρηγὸς τοῦ ῥυθμοῦ,» ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι.

IB.

Τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου κατὰ δευτέραν ταύτην περίοδον εἶναι *‘Η Γ’*. Σεπτεμβρίου, σύγγραμμα πολιτικόν, πεζὸν καὶ ἑμμετρον, ἐν μέρει σοβαρὸν καὶ ἐνθουσιώδες, ἐν μέρει σατυρικόν. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐξιστορεῖ τὰς κυριωτέρας περιπετείας τῆς πρώτης κατὰ τοῦ Ὁθωνος ἐπαναστάσεως, τῆς τοῦ 1843, διαλάμπει δ' ἐν αὐτῇ ὁ ἀκραιφνέστερος πατριωτισμὸς ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς τελευταίας σελίδος· ὑπὸ τὴν ἐποψὴν λοιπὸν ταύτην τὸ θεωρῶ ὡς ἐπίσης πολυτίμον ὅσον ἔλα τὰ προγενέστερα συγγράμματα τοῦ ποιητοῦ μας· πλὴν καὶ φιλολογικῶς ἀκόμη κρινόμενον, τὸ θεωρῶ ὡς ἔχον ὅλας σχεδὸν τὰς καλλιτεχνικὰς ἀρετὰς αἵτινες χαρακτηρίζουσι τὴν πρώτην μέθοδον τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ὀλίγιστα δὲ μόνον τῶν ἐλαττωμάτων τῆς δευτέρας, τὰ ὅποια ἀνωτέρω ὑπέδειξα.

Μετ' ὀλίγον ἐδημοσίευσεν μίαν ἀξιόλογον σειρὰν βιογραφικῶν εἰκόνων (*galerie de portraits*) τῶν ἐπιστημοτέρων ἀνδρῶν τῆς ἀ. ἐν Ἀθήναις ἐθνοσυνελεύσεως. Αἱ βιογραφίαι αὗται δὲν ἔχουσιν ὅλην τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν ἀμεροληψίαν τῶν τοῦ Πλουτάρχου, δὲν εἶναι ὑπερβολικαὶ καὶ ἀδικοὶ σάτυροι ὡς αἱ τοῦ Mirecourt, δὲν εἶναι πάλιν ἐξοχῶς καλλιτεχνικαὶ ἀναλύσεις τῆς ῥητορικῆς ικανότητος τῶν βιογραφουμένων ὡς αἱ τοῦ Cormenin ἐν τῇ *Bibliographie Rhetorique*. Διατὶ τοῦτο; Διότι ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος δὲν ἦτο ψυχροῦ αἵματος βιογράφος, ἐξιστορῶν χάριν τῶν μεταγενεστέρων μόνον τὰς πράξεις ἀνδρῶν ἀκμασάντων τρεῖς ἢ καὶ πέντε αἰῶνας πρὸ αὐτοῦ, ὡς ἔπραττεν ὁ Πλουτάρχος, ἀλλὰ βιογράφος συνήμα καὶ δημοσιογράφος ἔχων ὑπ' ὄψιν μᾶλλον τοὺς συγχρόνους καὶ τὰ ἄμεσα συμφέροντα τῆς πατρίδος· διότι, εἰλικρινῆς, δὲν ἀπέβλεπε, ὡς ὁ Mirecourt, εἰς τὴν διὰ τοῦ δυσφημισμοῦ ἀργυρολογίαν καὶ τὴν προσωπικὴν ἐκδίκησιν· διότι δὲν ἐσκόπευεν, ὡς ὁ Cormenin, νὰ γράψῃ ἰδίως ῥητορικὴν πραγματείαν καὶ διότι, δυστυχῶς, κανεὶς τῶν ἡρώων του, θεωρούμενος ὡς ῥήτωρ, δὲν ἠδύνατο νὰ τῷ παράσχωσιν ὅσιν καὶ ὅποιαν ὕλην παρέσχωσιν εἰς τὸν Cormenin, οἱ Mirabeau, οἱ Barnave, οἱ Berryer, οἱ Lainé, οἱ Lamartine καὶ λοιποὶ ἥρωες τοῦ βιβλίου τῶν *rhétoriques*.

Χρόνον τινα μετὰ τὰς βιογραφίας ταύτας ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος ἐδημοσίευσεν, ἐν Βελγίῳ νομίζω, πολιτικὰς τινὰς κωμωδίας περὶ τῶν ὁποίων θέλω εἶπει ἐφεξῆς ὀλίγας λέξεις· κατὰ δὲ τὸ 1851 τὴν *Τουρκομάχον* *‘Ελλάδα*, ἐπικὸν ποίημα τοῦ ὁποίου τὸ κοινὸν δὲν γνωρίζει μέχρι τοῦδε εἰμὴ τὰ τέσσαρα πρῶτα ἄσματα· τὰ λοιπὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ δημοσιευθῶσιν ἔνεκα τῆς ἐκτοτε κλονισμένης ὑγείας τοῦ ποιητοῦ μας· καὶ τῶν φοβερῶν καταδρομῶν τὰς ὁποίας ὑπέστη. Ὁ πρόλογος τῆς *Τουρκομάχου* *‘Ελλάδος* εἶναι εὐγλωττος καὶ σφοδρὰ διακήρυξις πολέμου κατὰ τοῦ Ὁθωνος, εἶνε ἢ πρώτη δόνησις τῆς μεγάλης κωδωνοκρουσίας τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1862. Τὸ δὲ ποίημα αὐτὸ εἶναι ἐπικὸν ποίημα κατὰ τὴν ἀληθὴν σημασίαν τῆς λέξεως; Ὁχι, διότι μόνοι ἀληθεῖς ἐπικοὶ ποιηταὶ μετὰ τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν Βιργίλιον, εἶναι ὁ Μίλτων καὶ ὁ Τάσος· μετὰ τούτους δὲν ὑπῆρξε μήτε δύναται νὰ ὑπάρξῃ πλεόν ἐπικὸν ποίημα, ἐκλείψαντος τοῦ κυριωτάτου ἐλατηρίου τῆς ἐπικῆς ποιήσεως, τοῦ θαυμαστοῦ καὶ αὐτῇ ἡ *Henriade* τοῦ Βολταίρου, μ' ὅλην τὴν ἀσύγκριτον μεγαλοφυΐαν τοῦ ποιητοῦ, εἶναι πενιχρὸν ἐπικὸν ποίημα, ἀνάξιον τοῦ ὀνόματος· ἡ μόνη ἀξία τῆς Βολταιριανῆς ἐποποιΐας συνίσταται εἰς ὑψηλὰς τινὰς καὶ φιλοσοφικὰς ἰδέας διεσκορπισμένας ἐντὸς τῶν δέκα ἀσμάτων τῆς, καὶ εἰς τοὺς ὠραίους στίχους οἵτινες ἀπαντῶνται συχνάκις εἰς τὸ ποίημα. Ἡ *Τουρκομάχος* *‘Ελλάς* δὲν ἔχει προσέτι καὶ ἥρωα περίεξ τοῦ ὁποίου νὰ περιστρέφωνται τὰ συμβάντα καὶ ὅστις νὰ ἐφέλκῃ κυρίως τὸ ἐνδιαφέρον, εἶναι δὲ στιχοῦρημένη καὶ εἰς ῥυθμὸν μηδόλως ἀρμόζοντα εἰς τὴν ἐποποιΐαν ὥστε εἶναι κατωτέρα, ἐπικῶς θεωρουμένη, καὶ αὐτῆς τῆς *Εὐριάδος* ἧτις ἐκπληροῖται τοῦλάχιστον τοὺς δύο τούτους οὐσιωδεστάτους ὅρους τῆς ἐποποιΐας. Ὅθεν ἡ *Τουρκομάχος* *‘Ελλάς* πρέπει νὰ θεωρηθῇ μᾶλλον, ἢ δὲν ἀπατῶμαι, ὡς συλλογὴ ὠραιωτάτων λυρικῶν ποιήσεων τοῦ ἡρωικοῦ εἶδους, συνεχομένων πρὸς ἀλλήλας, παρὰ ὡς ἐπικὸν ποίημα. Ἐν τούτοις τὸ ἔργον τοῦτο ἔχει, κατ' ἐμὲ, πολλὴν ἀξίαν ὅχι μόνον διὰ τὸν εἰς αὐτὸ ὡς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ποιήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου διαλάμποντα ἀκραιφνῆ πατριωτισμὸν ἀλλὰ καὶ, καλλιτεχνικῶς, διὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἐκλογὴν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν εἰκόνων, διὰ τὰ δραματικὰ ἐπεισόδια, διὰ τὴν εὐστοχον ἐνίοτε μίμησιν τῆς Ὀμηρικῆς ποιήσεως, πρὸ πάντων εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἐπιθέτων καὶ τὰς παραβολὰς, διὰ τὴν ἐντελὴ σχεδὸν ἔλλειψιν πάσης μιμήσεως τῶν προϊόντων τῶν

νεωτέρων φιλολογιῶν καὶ τὴν καθαρὰν ἑλληνικὴν ἔμπνευσιν.

II'.

Φθάνομεν τώρα εἰς τὴν ἀξιοθρήνητον ἐκείνην Ὀθωνικὴν κωμωδίαν τὴν ὁποίαν ὁ κοινὸς λαὸς ἐπώνωμασε τὰ *ρεντίρικα*. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος ἐξέδωκε πάλιν μικρά τινα ποιήματα πρῶτον, καὶ ἔπειτα ἐν ἄλλο μεγάλῃ ἐκτάσει· ἀλλὰ δυστυχῶς ἐνταῦθα ὁ πατριωτισμὸς τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ ἀγαθὴ του καρδία παρασυρθέντα καὶ ἀπὸ τὸν ἀκατάσχετον ῥοῦν τῶν δημοδῶν προλήψεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κατίσχυσαν καὶ τῆς ἄλλοτε τόσον ὀρθῆς του κρίσεως, καὶ τῆς ἀγχινοίας καὶ τῆς ὀξυδερκειᾶς αὐτοῦ καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς προφανῇ καὶ πάντῃ ἀκατανόητον ἀντίφασιν πρὸς ὁλόκληρον τὸ φιλογικὸν καὶ πολιτικὸν αὐτοῦ παρελθόν. Ὁ ἐν φιλογίᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ ἀπόγονος τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τοῦ Λουκιανοῦ, τοῦ Rabelais καὶ τοῦ Montaigne, ὁ θιασώτης τοῦ Condorcet καὶ τοῦ Diderot καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, φαινόμενος ὡς νὰ ἐστιχοῦργει καθ' ὑπαγόρευσιν κανεὸς père Veuillot τῆς Ἀνατολῆς! θαυμάζων τὴν πολιτικὴν τοῦ Νικολάου! δεικνύων σχεδὸν συμπάθειαν καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Ὀθωνα! Καὶ ὑπὸ τὴν φιλογικὴν δὲ ἀκόμη ἐποψιν τὰ ποιήματα ταῦτα μὲ φαίνονται ἀνάξια ὅλων τῶν προγενεστέρων ἔργων τοῦ ἀνδρὸς. Ἀλλ' ἄς σπεύσωμεν νὰ κλείσωμεν τὴν θλιβεράν ταύτην σελίδα τοῦ βίου τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ καὶ λησμονοῦντες τάχιστα μίαν στιγμιαίαν πλάνην τῆς κρίσεως αὐτοῦ, ἄς προβῶμεν περαιτέρω.

IIA'.

Φθάνει τὸ ἔτος 1858· πᾶσα χιμαιρικὴ ἰδέα ὡς πρὸς τὸν φιλελληνισμόν ἢ τὰ μεγάλα σχέδια τοῦ Ὀθωνος εἶχεν ἤδη ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τὸν νοῦν ὅχι μόνον τοῦ ποιητοῦ μας, ἀλλὰ καὶ παντὸς συνετοῦ Ἑλλήνος. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος ἡλεκτρίζεται διὰ μιᾶς καὶ βλέπων τὸ βάραθρον εἰς τὸ ὁποῖον ὠθεῖτο ἡ πατρίς του, ἐπανευρίσκει τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην δύναμιν τῆς ἔμπνευσεως διὰ τῆς ὁποίας εἰς τὴν νεότητά του ἐνθουσίαζε καὶ ἀνέφλεγε τοὺς συμπολίτας του, λαμβάνων πάραυτα τὸν κάλαμον:

‘Ο λαὸς ἀπὸ τῆς τρίτης Σεπτεμβρίου ἐχαινώθη
 ‘Ὡς ἐρήμου δράκων ὅστις, χορσθεῖς ἀπεκαρῶθη.
 Τελεχθεὶς περὶ τὸν θρόνον, τὴν βορὰν αὐτοῦ χωνεῖει,
 Πλὴν κοιμώμενον ἐχθρὸς του τὸν κτυπᾷ καὶ τὸν φονεῖει.

‘Ἐρρίψε τοὺς μολυβδίνους ἐπενδύτας του εἰς ὄλους
 ‘Ὁ δεσποτισμὸς ὑφαίνων τοῦ συντάγματος τοὺς δόλους.

Εὐτυχῆς, ἂν ἡ φωνή μου φέρῃ κλόνον εἰς τὸ κράτος,
 ‘Ὡς πυρῖτις ἀποκτῶσα εἰς τὴν ἔκρηξίν της πλάτος!

Βρέφος ‘Ηρακλῆς τὸ ἔθνος ἔπνευγεν ἐκ τῶν σπαργάνων
 ‘Ὅφιν τρεῖς ὑψούντα κάρας, τὸν τριῶν γαιῶν Σουλτάνον,
 Καὶ κρατοῦσα ἡ Εὐρώπῃ τῆς ‘Ανατολῆς τὸν κλόνον,
 ‘Ανεβίβαζε τὸ βρέφος ἐκ τῆς κοίτης εἰς τὸν θρόνον.
 Ποῖος σήμερον τοὺς πόδας δέσας τοῦ αἰτιδῶος
 Καὶ τὰ νεογνὰ πτερὰ του κόπτων ἢ καὶ σπῶν βιαίως,
 Δυνατὸς κατ’ ἀδυνάτου,

Τὴν δευλείαν του ἐμπαιζεῖ καὶ τὴν νηπιότητά του;

‘Ὁ καταπατὼν τὸ ἔθνος, ποῖος; ποῖον τὸνὸμά του;
 ‘Ἐλλῆν οὗτος; πόθεν οὗτος; ποῖα τὰ περγάμινά του;
 Πρὶν τὸ γένος τῶν ἡρώων καταστήσῃ ἀγελαῖον,
 Σκῆνωμά του τὴν γῆν ὅλην εἶχεν ὡς ὁ Ναπολεὼν;
 ‘Ἐφερε καθὼς ἐκεῖνος, εἰς Γιγάντων τρέχων πάλιν,
 Τὴν βρομφαίαν εἰς τὴν μίαν καὶ τὴν κόσμον εἰς τὴν ἄλλην,
 Κ’ ἔλην κατακτῶν παντοῖα,
 Διεμοίραζε τὰ σκῆπτρα ὡς τοὺς κέγχρους εἰς Γροῦθια; ...

Διὰ ταύτας ἰδίως τὰς στροφὰς καὶ διὰ τὸ ἐν τῷ προλόγῳ τῆς τελευταίας ἐκδόσεως τοῦ *Περὶ πλανωμένου* κατηγορητήριον κατὰ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ὀθωνος κατεδιώχθη μανιωδῶς ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1859· ὅλοι ἐνθυμοῦνται τὴν πολύκροτον δίκην ἐκείνην, τὰ σκανδαλώδη μέσα τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθη ἡ ἐξουσία διὰ νὰ καταδικασθῇ εἰς πολυχρόνιον φυλάκισιν ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος, τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκδηλωθείσας ζωηρὰς συμπαθείας παρ’ ὅλων τῶν τιμίων καὶ νοημόνων πολιτῶν, ἰδίως δὲ παρὰ τῆς σπουδαζούσης νεολαίας· ὅλοι ἐπίσης γνωρίζουσιν ὅτι ἡ δίκη ἐκείνη ὑπῆρξε τρόπον τινα ἡ ἀφετηρία τῆς ἐπαναστατικῆς ἐνεργείας· ἥτις κατέληξε τέλος εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς βαυαρικῆς δυναστείας καὶ τὴν παρὰ πάντων ποθυομένην χειραφέτησιν τοῦ ἔθνους. Ἐνταῦθα λήγει τὸ ἀληθές, εὐγενές καὶ δραστηριώτατον πολιτικὸν στάδιον τοῦ ποιητοῦ μας.

IIIB'.

Πρὶν ἔμβω εἰς τὴν σύντομον φιλογικὴν ἀνάλυσιν τοῦ *Περὶ πλανωμένου* ἔρχομαι νὰ εἰπω ὀλίγα τινα περὶ τῶν ἐν Βελγίῳ ἐκδοθεισῶν κωμωδιῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, περὶ τῶν ὁποίων ἀνέφερον ἄνωτέρω. Δὲν τὰς γνωρίζω εἰμὶ ἐκ τινων τεμαχίων, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ τέλος τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τοῦ *Περὶ πλανωμένου*. Νὰ τὰς κρίνω ὡς πονήματα σκηνικὰ μὲ εἶναι ἀδύνατον, καθότι δὲν ἀνέγνωσα εἰμὶ μόνον τὰ ρηθέντα τεμάχια· ὡς πολιτικά σατυραὶ ὅμως, καθὼς καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς στιχοιουργίας ἔχουσι, νομίζω, πολλὴν ἀξίαν, ἂν καὶ ὑποδεέστερα κατὰ τι τῶν ἀρχαίων πολιτικῶν ποιήσεων τοῦ ἀνδρὸς. Μία

ἐκ τῶν κωμωδιῶν τούτων ἐπιγράφεται ὁ Ἀτίθασ-
σος ποιητής. Εἰς τὴν πρώτην σκηνὴν τῆς ἀ. πρά-
ξεως συνδιαλέγονται ὁ ποιητής Δημόφιλος καὶ ὁ
φίλος του Εὐθύμιος, οὗτος δὲ λέγει πρὸς ἐκεῖνον:

Πολλάκις εἶναι, φίλε μου, ἐπισφαλῆς ἀπλότης·
Νὰ ἔγῃ τις τὴν ἀφελὴ καρδίαν εἰς τὰ χεῖλη,
Νὰ λέγῃ ὅτι μάλιστα νὰ σιωπᾷ ὑφείδει.
Ἐπλάκωσαν τοὺς Ἕλληνας πενία καὶ δουλεία.
Πλὴν τίς διαμαρτύρεται; ἡ σιωπὴ τελεία.
Ἡ κοινωνία σύνδεσμος ἵπარχει συμφερόντων,
Ἀνθρώπων συνδιαίτησις ἀλλήλους ἀπατώνων.

Παρατηρῶ κ' ἐγὼ πολλοὺς τοῦ ἔθνους πατραλοῖας
Εἰς τοῦτο ἐπιθέτοντας τὴν πλάκα τῆς δουλείας.
Ὁ ἄργυρος, διαφθερεὺς εἰς τῆς ἀρχῆς τὰς χεῖρας,
Ἀνοίγει ὅλων εἰς ἡμᾶς τῶν κακίων τὰς θύρας.

Ἐφεξῆς δὲ ὁ Δημόφιλος ἀπαντῶν εἰς τὸν Εὐθύ-
μιον λέγει μετὰ τοῦ ἄλλων:

Οἱ τῶν Ῥωμαίων χαμερπεῖς κατέστημεν Γραικύλοι,
Καὶ μόνον ὑπὲρ Καίσαρος φαινόμεθα στωκύλοι.

Ἐλάττωμα ἡ ἀρετὴν εἰπέ το χαρρακτῆρος,
Ἡ λείψανον τοῦ φλέξαντος τοὺς Ἕλληνας κρατῆρος,
Ἡ Μυῖσά μου ὑπήκοος δὲν δύναται νὰ γένῃ.
Ἡ γῆ αὐτῇ, ἂν τρέφῃ σᾶς, ἐμὲ καταμαρμαίνει.
Εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς αὐτὴν τὸν Ἅγιόν μου Τάφον,
Τὰ πρόσωπα εἶδα ἐγὼ τῶν Σπίσων καὶ τῶν Γράφων!
Ἐκάθην εἰς τὰς στοὰς ὁ Χῆς τῆς Ὀλυμπίας
Καὶ εἰς τὰ περιστύλια ὁ Χίτς τῆς Φιγαλείας!

Σκοπεύω βέλῃ κατ' αὐτῶν θανάτου νὰ τοξεύσω,
Κ' ἂν ἔμβω εἰς τὰς φυλακάς, καὶ δέσμιος ἐκπνεύσω,
Εἰς τὰς εἰρήτας τῆς πόλεως αὐτῆς τῆς παλαιᾶς
Ἀπέθανον ἀδακρυτὶ Φωκίων καὶ Σωκράτης.

Μία ἄλλη ἐκ τῶν κωμωδιῶν αὐτῶν ἐπιγράφε-
ται τὸ *Συνταγματικὸν σχολεῖον*. Εἰς τὴν κωμω-
δίαν ταύτην ὁ ποιητής μᾶς περιγράφει εὐγλωττως
τὸν ἀληθῆ ὑπουργόν, τὸν σπουδαῖον καὶ ἀνεξάρτη-
τον Βουλευτὴν, τὸν εὐσυνειδητὸν συνταγματικὸν
μο. ἀρχὴν, καὶ βάλλει τὰς τρεῖς ταύτας ὥραιας
εἰκόνας εἰς ἀντιπαράθεσιν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ
τὰ πράγματα τῆς ψευδοσυνταγματικῆς μοναρχίας
τὴν ὁποίαν ἐγένεθμεν ἐπὶ 20 περίπου ἔτη. Εἰς μίαν
τῶν ζωηροτέρων σκηνῶν τοῦ *Συνταγματικῶν σχολ-
εῖου*, παρίστανται σκεπτόμενοι πῶς νὰ σχημα-
τίσωσιν νέον ὑπουργεῖον ὁ Αὐτάρχης Ἀμφίθεος καὶ
ὠνίας τις βουλευτῆς, ὁ Στρεψιάδης, ὁ δὲ Ἀμφίθεος
ἐκφράζεται οὕτως:

Οἱ λίγμοι τὸ σύνταγμα ἐπέθουν, ἐν ᾧ εἶχον
Βαθμούς, τιμὰς, κ' ἐχόρευον εἰς τῶν δραχμῶν τὴν ἡχυν.
Αὐτοὶ διὰ τοῦ τύπου των, τυφλοὺ καὶ ὀλεθρίου,
Αὐτοὶ προπαράσχευαν τὴν Τρίτην Σεπτεμβρίου.
Εἰς τοὺς Φοβίτσας σήμερον λοιπὸν τὰ ὑπουργεῖα.
Αὐτὸ ἡ συνταγματικὴ τοῦ ἔθνους πολιτεία . . .

Πυργοποιία τῶν γλωσσῶν καὶ χάος τῶν πνευμάτων,
Διαφθορὰ τῶν καρδιῶν καὶ παῦσις τῶν γραμμάτων,
Καὶ εἰς τὸ κάτω τῆς γραφῆς ληστεία τοῦ ταμείου,
Ἰδοὺ ἡ μέλλουσα ὁδὸς τοῦ νέου ὑπουργείου.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων παραθέσεων ἐννόησεν
ἡδὴ ὁ ἀναγνώστης τὸ πατριωτικὸν πνεῦμα τῶν
κωμωδιῶν τούτων καὶ τὰ προτερήματα τῆς στι-
χουργίας τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη εἰς τὰς κωμω-
δίας ταύτας ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος, καὶ δύνατ' εὐ-
κόλως ν' ἀποφασίσῃ ἂν ἡ σύντομος κρίσις τὴν ὁ-
ποίαν ἀνωτέρω ἐξεφέρων περὶ αὐτῶν ἦναι ἐσφαλ-
μένη ἢ ὀχι. Μεταβαίνω ἡδὴ εἰς τὴν φιλολογικὴν
ἀνάλυσιν τοῦ *Περιπλανώμενου*.

ΙΣΤ'.

Ὅποῖοι εἶδους σύγγραμμα εἶναι λοιπὸν ὁ *Περι-
πλανώμενος*; Τραγωδία δὲν εἶναι βεβαίως, μήτε
κωμωδία, μήτε δρᾶμα, μήτε κυρίως λυρικὸν ποίη-
μα, ἀλλ' ἐποποιία τις τοῦ νεωτάτου εἶδους, ἔχου-
σα πολλὴν ἀναλογίαν, ὡς πρὸς τὴν μέθοδον μᾶλ-
λον παρὰ ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν μετὸν
Λαρά, τὸν *Margrèd*, τὸν *Γκισοῦρ* καὶ τὸν *Πει-
ρατὴν* τοῦ Βύρωνος, μετὸν *Jocelyn* τοῦ Κυρίου
Λαμαρτίνου. Τί δὲ εἶναι αἱ νεώταται αὗται ἐπο-
ποιίαι; Φρονῶ ὅτι δύναται τις νὰ τὰς ὀνομάσῃ μυ-
θιστορήματα στιχουργημένα, μεγάλῃν ἔχοντα δό-
σιν λυρισμοῦ, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ μὲν πλαστὸν διήγη-
μα εἶναι πλειότερον ἢ ὀλιγώτερον συγκεχυμένον
καὶ ἀτελες, ἡ δὲ προσωπικότης καὶ αἱ ἰδέαι καὶ
τὰ αἰσθήματα τοῦ ποιητοῦ δεσπόζουσι κυρίως, μυ-
θιστορήματα ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐλλεῖπει ὡς ἐπὶ τὸ
πλεῖστον ἡ ἐνότης τῆς πράξεως καὶ τοῦ ἐνδιαφέ-
ροντος καὶ ὅπου οἱ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ δημιουργούμε-
νοι ἥρωες χρησιμεύουσι μᾶλλον ὡς πρόσχημα ἢ
πρόφασιν διὰ νὰ θέσῃ ὁ ποιητής αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς
ἄμεσον συνάφειαν μετὰ τοῦ ἀναγνώστου. Τὰς ἀ-
τελείας ταύτας τὰς συμφυεῖς τρόπον τινα μετὸ
εἶδος τοῦτο τῶν ποιημάτων, τὰς ἀνευρίσκομεν καὶ
εἰς τὸν *Περιπλανώμενον*, ἀλλὰ, πρέπει νὰ τὸ ὁ-
μολογήσω, εἰς μεγαλειότερον βαθμὸν παρὰ εἰς τὰ
ἀθάνατα πρωτότυπα τὰ ὁποῖα προανέφερον ὁ *Πε-
ριπλανώμενος* μετέχει ἀναντιρρόπως καὶ τῶν ἐ-
ξόχων καλλωνῶν αἵτινες εἶναι ἰδιόζυσοι εἰς τὰ
νεώτατα ταῦτα ἐπικά ποινήματα, πλὴν αἱ περιγρα-
φικαὶ καὶ λυρικαὶ αὗται καλλοναὶ τοῦ *Περιπλα-
νωμένου* δὲν δύναται νὰ ἐξισωθῶσι πρὸς τὰς τῶν
μνημονευθέντων μεγάλων πρωτοτύπων, καθότι εἰς
τὰς τοῦ *Περιπλανώμενου* δεσπόζει μᾶλλον, κατὰ
τὴν κρίσιν μου, ἡ εὐφυὴς μίμησις παρ' ἡ ἀληθῆς

ἐμπνευσίς ἣτις σπανίως ἀπαντᾶται εἰς τὰς μὴ πολιτικὰς-σελίδας τοῦ ποιήματος τούτου.

ΙΖ'.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἀνάλυτιν τοῦ διηγήματος, ἂν αὕτη ᾖ δις-χερὴς διὰ τὸν *Marfred* ἢ τὸν *Jocelyn*, διὰ τὴν *Περιπλανώμενον* ἀποθαίνει σχεδὸν ἀνέφικτος. Μόλις δύναμαι νὰ εἶπω τὰ ὀλίγα ταῦτα: εἰς χρονικὴν, ἀναδρομικῶς, ἀφ' ἡμῶν ἀπόστασιν ἡμίσεως περίπου αἰῶνος, ὡς φαίνεται, ἡ Ἀγλαΐα καὶ ὁ *Περιπλανώμενος* ἐγνωρίσθησαν καὶ ἡγαπήθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρῶτον καὶ ἐν Ῥώμῃ ἔπειτα. ἦσαν λοιπὸν εἰκοσαετεῖς περίπου μετ' ὀλίγα ἔτη ἐξεβόρῃ ἡ μεγάλη Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ὁ δὲ *Περιπλανώμενος* ἀφήσας τὴν ἐρωμένην του καὶ τὴν Ἰταλίαν κατέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅπου ὑπῆρξεν ἐν τῶν σπουδαίων προσώπων τοῦ μεγάλου ἐπαναστατικοῦ δράματος· πολὺ δὲ μετέπειτα, ἀποκατασταθείσης ἐντελῶς τῆς εἰρήνης, ἔτη ἴσως ἱκανὰ μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ Ὄθωνος, μεταβαίνει πάλιν εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ *Περιπλανώμενος* πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς Ἀγλαΐας, καὶ τὴν ἀνευρίσκει ἀπροσδοκῆτως μίαν νύκτα εἰς συνοικίαν τινα τῆς Ῥώμης ἐκ τῶν σοβαρῶν ἐκείνων καὶ ἐρημικῶν ὅπου ἐπλάνα ποτε τὰ βήματά της, στηριζομένη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ Ὁσβάλδου, ἡ αἰθέριος καὶ ῥεμβαστικὴ Κορίννα τῆς Κυρίας Στάελ. ὁ βυθισμένος εἰς σκέψεις καὶ θλίψεις *Περιπλανώμενος* ἀκούει ὀπισθεν τοῦ ἄσματος περιπαθῆς, στρέφεται δ' αὖ μίᾳ ὡς κεραυνόπληκτος, δὲν τολμᾷ νὰ πιστεύσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ τὰ ὦτά του, νομίζει ὅτι ὄνειρεύεται, παρatreῖ προσηκτικῶς... ῥιγᾷ, τρέμει, φλέγεται... εἶναι ἡ Ἀγλαΐα, ἐξησθενημένη, ἡλλοιωμένη καταβεβλημένη ἀπὸ πολυχρονίους σπαραγμοὺς καρδίας, πλὴν πάντοτε οὐρανία, ἀπαράμιλλος κατὰ τὸ κάλλος:

Ἀπὸ μάρμαρον τῆς Πάρου

Μορφὴν εἶχεν Ἀφροδίτης, πλὴν μορφὴν ὡχρὰν μαρμάρου.

Τῇ ἀπευθύνει τὸν λόγον ὁ *Περιπλανώμενος* τὸν ἀπαντᾷ ἡ Ἀγλαΐα, πλὴν ὁ ἐραστής της διστάζει ἀκόμη· τότε ἐκείνη

Ἔσυρε τὸ κάλυμμά της, καὶ τὸ πρόσωπόν της ἦεν

Γλυκὺ κέντρον τῶν ἐρώτων, γλυκὺ κέντρον τῶν χαρίτων.

Παύει τότε πᾶς δισταγμὸς, ἔπονται δὲ τρυφεραὶ ἐκχύσεις, ἐπιπλήξεις ἐρωτικαὶ ἐκείνης, αἰτήσεις συγγνώμης τοῦ ἐραστοῦ της, ἀμοιβαία διήγησις τῶν παθημάτων των. Ὁ *Περιπλανώμενος* μαθαίνει ὅτι ὁ πατὴρ τῆς Ἀγλαΐας ἤθελεν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ συζεύξῃ τὴν Ἀγλαΐαν, καὶ ἄκουσαν, μὲ πλούσιον

τινα Ῥωμαῖον τοῦ ὁποίου ὁ πλοῦτος τὸν κατεμάγειεν, ὅτι ἡ Ἀγλαΐα ἐπάλαιεν ἐπιμόνως κατὰ τῆς ἀκάμπτου ταύτης θελήσεως, ὅτι ἡ πάλῃ αὕτη καὶ ἀνάμνησις ἡ ἀνεξάλειπτος τοῦ τοσαῦτα ἔτη ἀπόντος ἐραστοῦ της εἶχον καταστρέψει τὴν υἱείαν της. Ἐν τούτοις ὁ μετὰ τοῦ Ῥωμαίου γάμος ἔπρεπε νὰ τελεσθῇ ἄλλου παρὰ εἰς τὴν Ῥώμην, καθότι ὁ μνηστὴς τῆς Ἀγλαΐας

Εἰς τὴν δούλην τοῦ πατρίδα

Δὲν ἤδυνάτο νὰ λάβῃ, ὡς Ῥωμαῖος Ἑλληνίδα.

Μεταβαίνουν λοιπὸν εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς φιλελευθερίας καὶ ἀνεξισχύου Γαλλίας πατὴρ, μήτηρ, Ἀγλαΐα, τροφὸς καὶ μνηστήρ· κατόπιν των μεταβαίνει καὶ ὁ *Περιπλανώμενος*· οὗτος δὲ καὶ ἡ Ἀγλαΐα συναντῶνται μίαν ἡμέραν εἰς τὸ ἐρημητήριον τοῦ Ρουσσώ, τὴν εἰδωλλικὴν Ἑρμενον-εἰλλην καὶ συνάπτεται μεταξύ των διάλογος μὴ στερούμενος ποιητικῆς χάριτος· ἡ ἐλαφρὰ καὶ μελαγχολικὴ σκιά τῆς *Julie* πρέπει ν' ἀνεσκήρτησε τότε εὐφροσύνης καὶ νὰ ἐπετρυγίζεν ἡδέως περὶ τοὺς χρυσοὺς βοστρύχους τῆς Ἀγλαΐας· τέλος ὁ πατὴρ τῆς Ἀγλαΐας βλέπων ὅτι ἡ ζωὴ τῆς θυγατρὸς του ἐκινδύνευε, παραιτεῖται ἀπὸ τὴν ιδεάν τῆς μετὰ τοῦ πλουσίου Ῥωμαίου ἐπιγαμίας καὶ, κατὰ τὴν συμβουλὴν τῶν ἱατρῶν, ἀναχωρεῖ μετὰ τῆς συζύγου, τῆς θυγατρὸς του καὶ τοῦ ἐραστοῦ της διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀκολούθως διὰ τὴν Παλαιστίνην· ἐκεῖ, εἰς τὸ γεραρὸν θέαμα τῶν Ἀγίων Τόπων, ὁ θεὸς ἔρω, εἰσδύων εἰς τὴν καρδίαν τῆς Ἀγλαΐας ἐξαγνίζει τὸν γήινον, καὶ οὕτως ἡ μνηστὴ τοῦ *Περιπλανώμενου* γίνεται νύμφη τοῦ Χριστοῦ καὶ μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκει, ὁ δ' ἐραστής της, συντετριμμένος ὑπὸ τὸ βάρος φρικώδους ἀπελπισίας, διατρέχει πάλιν βῆμα πρὸς βῆμα ὅλους τοὺς τόπους ὅσους πρὸ μικροῦ εἶχε διέλθει μετὰ τῆς φίλης του καὶ πανταχοῦ ἀναζητεῖ, πλὴν ματαίως, τὴν ποθητὴν ἐκείνης εἰκόνα:

Λύδδα, ὄνομα θανάτου, Λύδδα πόλις ἀπαισία,

Τοὺς ἀγρούς σου ἤλθεν, εἶδεν ἄλλοτε ἡ Ἀγλαΐα!

Ὡ ἰδοὺ οἱ πέριξ λόφοι καὶ τὰ δένδρα καὶ ἡ κρήνη,

Φρίττουσα τοῖς τόποις τούτοις ἡ ψυχὴ μου διακρίνει.

Ὅλα μ' ἀναφέρουν, ὅλα, ἐνθυμήσεις ἀπυσκταίας

Ἵπ' αὐτὰς τὰς κυπαρίσσους, ὑπὸ ταύτας τὰς ἰτέας

Ἀνεπαίετο μαζὶ μου

Ὅταν ἀσθενὴς ἐπέρα τὰς ἐκτάσεις τῆς ἐρήμου.

Καὶ μετ' ὀλίγον, ἀπαντήσας γηραιὸν ἐρημίτην, ὅστις ἐζήτην νὰ τὸν παρηγορήσῃ:

Ἴσως μὲ εἴπῃς: «Ματαίως χεῖμαρρον δακρύων χύνεις

Ἐφυγε, καὶ σὺ ματαίως τρέχεις ὕπσθεν ἐκείνης.

Ἡ ψυχὴ μου τὸ γνωρίζει

Καὶ θρηνεῖ διότι πλέεν νὰ τὴν εἶρῃ δὲν ἐλπίζει.

Μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις αἰτίνες τὸν ἔφερον καὶ μέχρι τοῦ καταπληκτικοῦ καταβράχτου τοῦ Νιαγάρα, ὁ Περιπλανώμενος ἐπανέρχεται εἰς Ἀθήνας, φυλακίζεται, σύρεται ἀπὸ δεσμοτηρίου εἰς δεσμοτήριον καὶ τέλος ἐξαπατήσας μίαν ἡμέραν τὴν προσοχὴν τῶν φυλάκων του, αὐτοκτονεῖται. Ἐν ἐκ τῶν μεγίστων ἐλαττωμάτων τοῦ μυθιστορικῆς μέρους τοῦ ποιήματος τούτου εἶναι καὶ ὅτι, τῆς Ἀγλαίας ἀποθηνησκούσης ἐν ἡ δὴ δύο ἔτη πρὸ τοῦ 1858, ἀναγκαζόμεθα, ὀλίγον μόνον ἂν προσεγγίσωμεν τὰς χρονολογίας, νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἦτο πενήτηνδεκάτη περίπου ἐτῶν, ὅταν ἡγήθη τὸν κόσμον καὶ ὅταν ἀπεβίωσε· καὶ τότε ποῦ μένει πλέον τὸ μυθιστορικὸν ἐνδιαφέρον, ποῦ εἶναι ἡ ποιητικὴ ἀχλὺς ἣτις πρέπει νὰ νὰ περιβάλλῃ τὰς ἡρώιδας τῆς φαντασίας; Ἄλλο δὲ σπουδαῖον ἐλάττωμα εἶναι τὸ διακεκομμένον καὶ ἀσύρραπτον τῆς διηγήσεως, ἐξαφανιζομένης σχεδὸν εἰς τὴν πληθὺν καὶ τὴν πολυτέλειαν τῶν ἐπεισοδίων καὶ τῶν ξένων πρὸς τὴν ὑπόθεσιν περιγραφῶν. Ὅθεν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ἀξία τοῦ Περιπλανώμενου συνίσταται κυρίως μὲν εἰς τὸ ἔξοχον πατριωτικὸν αἶσθημα τὸ ὁποῖον διαλάμπει καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς σελίδας, ἔπειτα δὲ καὶ τὰς λυρικὰς αὐτοῦ καλλονάς, καὶ μάλιστα εἰς τὴν θαυμαστὴν ἁρμονίαν τῶν στίχων τῆς πρώτης ιδίως ἐκδόσεως, τῆς τοῦ 1839.

Τοιαύτη εἶναι ἡ τελευταία περίοδος τοῦ καλλιτεχνικοῦ βίου τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου· ἂν δὲ ὑπὸ τὴν ἐποψὶν τῆς ἐν τῇ τέχνῃ τελειότητος δὲν τὸν εὐρίσκωμεν πλέον τοιοῦτον, ὁποῖον τὸν εἶδομεν καὶ τὸν ἐθαυμάσαμεν εἰς τὰ ἔργα τῆς πρώτης αὐτοῦ περιόδου, δὲν πρέπει μὴδὲ νὰ ἐκπλαγῶμεν μὴδὲ νὰ ψεξώμεν τὸν ἄνδρα διὰ τὴν ἀναπόφευκτον ταύτην ἐλάττωσιν τῆς ποιητικῆς του ἱκανότητος· ὁ Chateaubriand τῶν Ὑπομνημάτων δὲν εἶν' ἐκεῖνος τῶν Μαρτύρων καὶ τοῦ René, εἰς τὰ σημερινὰ ἔργα τοῦ Βίκτωρος Οὐγγὼ καὶ τοῦ Λαμαρτίνου δυσκολεύομεθα ν' ἀνεύρωμεν τοὺς ὑπερφυεῖς ἐκείνους ἄνδρας τοὺς ὁποίους μᾶς ἀπεκάλυψαν τὰ ῥιζοτοργήματα τῆς νεότητός των· τὸ αὐτὸ ἴσως ἤθελε συμβῇ καὶ εἰς τὸν Βύρωνα ἂν τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του δὲν ἐκόπτετο τόσο ἐνωρίς· ἀλλ' ἡ φύσις ἢ ποιητικὴ εἶναι τοιαύτη· τὸ γῆρας τῆς ἀφαιρεῖ τὴν ἐμπνευσιν καὶ τὸ αὐθόρμητον.

Διὰ δύο τελευταίων μεγάλων συγγραμμάτων διενεοῖτο πέρυσιν ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος νὰ κλείσῃ τὸ μακρὸν αὐτοῦ καὶ ἐνδοξον φιλολογικὸν στάδιον· διὰ μιᾶς ἐπικῆς ἐξιστορήσεως τῶν δύο ἐσχάτων

πολέμων, τοῦ Κριμαϊκοῦ καὶ τοῦ Ἰταλικοῦ, καὶ διὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1821· τὰ δύο ταῦτα σπουδαῖα πονήματα νομίζω ὅτι ἐπρόχρησαν πολὺ· εἴθε ν' ἀναλάβῃ ταχέως τὴν ὑγίαν του ὁ ἔθνικός μας ποιητὴς καὶ νὰ τὰ φέρῃ ἐντὸς ὀλίγου εἰς πέρας πρὸς κοινὴν πάντων εὐχαρίστησιν.

Ὅπωςδὴποτε, χαρακτηρίζων τις συντόμως τὸν Ἀλεξάνδρον Σούτσον, δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι καὶ ὡς ἔξοχος πατριώτης, καὶ ὡς συγγραφεὺς γονιμώτατος καὶ φιλόπνοος, καὶ ὡς ὁ μᾶλλον διακεκριμένος τῶν συγχρόνων ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος, θέλει καταλάβει βεβαίως θέσιν ἐπίσημον ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ φιλολογικῇ ἱστορίᾳ τῆς πατρίδος μας.— Εἴθε ἡ ἐπιπολαία αὕτη μελέτη, κρινομένη συγκαταβατικῶς ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας τῆς Χρυσάλλιδος, μόνον καὶ μόνον χάριν τῆς προσπαθείας τὴν ὁποίαν κατέβαλε διὰ νὰ μείνῃ πιστὸς εἰς τὴν ἀλήθειαν, εἴτε ἐπαινῶν εἴτε ἐπικρίνων, νὰ μὴ φανῇ ὅπως ἀσυντελής εἰς τὸ νὰ διεγείρῃ τὴν φιλολογικὴν ἀμύλλαν μεταξὺ τῆς φιλοσπουδῆς νεολαίας.

Κ. Α. ΣΟΡΤΣΟΣ.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

Ο ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ ΔΑΡΓΙΝΚΟΥΡΤ.

Ἐπεισόδιον τῆς κατὰ τὸ 1854 Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως.

(Συνέχεια. Ἰδε φυλλάδ. 8.)

Ἐνῶ συνδιαλέγοντο οὕτως οἱ δύο δεσμῶται, οἱ θόρυβοι καὶ αἱ κραυγαὶ ἤρξανον ὁλονέν ἐν τῇ αὐλῇ· ἐπειδὴ δὲ ἄλλοι ἐξ ἑλλήνες αἰχμάλωτοι, συλληφθέντες εἰς ἐνέδραν, εἶχον ἤδη ὀδηγηθῆ εἰς ἄλλο χῶρισμα τῆς αὐτῆς εἰρκτῆς, γέρων τις Δερβίσης ἡγούμενος τῶν σκυθάλων τοῦ τουρκικοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἰωαννίνων, εὐρὼν ἀνοικτὴν τὴν θύραν τοῦ φρουρίου, εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ διὰ τῶν φανατικῶν του κραυγῶν εἶχε διεγείρει εἰς τοὺς σκιπτάρας τὴν ἐμμανὴ ἐπιθυμίαν νὰ χύσωσι τὸ αἷμα τῶν 6 ἐκείνων δεσμωτῶν μετὰ τοῦ Ἀναστασίου καὶ Δήμου.

Οἱ ἄλθανοι καὶ ὁσμανλῆδες παρεσκευάζοντο ἤδη νὰ θυσιάσωσι τοὺς ὁκτὼ δυστυχεῖς, οὓς ἡ τιμωρία αὕτη, κατὰ τὰς παραστάσεις τοῦ Δερβίση, ἐμελλε νὰ συνδιαλλάξῃ μετὰ τοῦ Ἀλλάχ.

— Τετέλεσται, ἡ τύχη μας ἀπεφασίσθη! εἶπεν ὁ Δῆμος, θεωρῶν διὰ τῶν κυγκλιδων.